

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● № 22 (3610) ●

● АЎТОРАК, 26 ЛІСТАПАДА, 2019

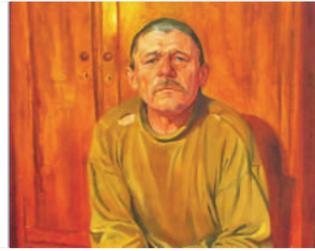
ВЫДАННЕ “ГОЛАС РАДЗІМЫ” ЧЫТАЙЦЕ НА ПАРТАЛЕ ZVIAZDA.BY

Даўні боль паўстання
Стар. 3

Па працы і пашана
Стар. 4

Дрэва мастацтва з гомельскімі каранямі
Стар. 7

ДАРОГАМІ ПАМЯЦІ

Малодшы сын Анастасіі Купрыянавай

У Латвіі, на вайсковых брацкіх могілках хутара Ліекні, што ў Нікрацкай воласці Скрундскага краю, ушанавалі памяць Героя Савецкага Саюза яфрэйтара Пятра Купрыянава

Многія ведаць пра шасціфігурны помнік у Жодзіне, які называюць Манументам у гонар маці-патрыёткі Купрыянавай. Правобразамі яго сталі Анастасія Фамінічна ды пяцёра яе сыноў, якія загінулі на франтах Вялікай Айчыннай вайны. Наймалодшы юнак, які ўвасоблены ў бронзе бліжэй да матулі, з аглядак, развітальным поглядам сыходзіць ад яе — гэта ё ёсць Пётр. 75 гадоў нядаўна споўнілася з часу гераічнай гібелі Пятра Іванавіча, якому пасмяротна было прысвоена званне Героя Савецкага Саюза.

У суботу, 2 лістапада, прадстаўнікі дыпламатыі Беларусі ды Расіі ў Латвіі, Ліепайскай беларускай грамады “Мара”, Скрундскага самакіравання, пошукавікі, мясцовыя жыхары на вайсковых брацкіх могілках хутара Ліекні ўшанавалі памяць Героя.

Нарадзіўся ж беларус у 1926 годзе ў Жодзіне, з мая 43-га па ліпень 44-га быў сувязным, затым — кулямётчыкам партызанскай брыгады “Разгром”. Быў і разведчыкам, падрыўніком, удзельнічаў у разгромах варожых гарнізонаў. У ліпені 44-га, калі Чырвоная армія выгнала

Удзельнікі памятнай імпрэзы каля мемарыяльнага каменя на месцы падзвігу Пятра Купрыянава

фашыстаў з Беларусі, Купрыянаў сышоў добраахвотнікам на фронт. А 2 лістапада ў той жа год у баях па ліквідацыі акружанай фашысцкай групойкі ў Прыбалтыцы па-геройску загінуў: грудзмі закрыў амбразуру варожага дзота.

Памятная імпрэза доўжылася й на месцы гібелі Пятра Купрыянава, дзе ўсталяваны мемарыяльны камень. Пра яго летась, калі адзначалі на згаданых брацкіх могілках 74-ю гадавіну з часу гібелі Героя, даведаліся актывісты суполкі “Мара”. Ім расказаў пра тое

Сяргей Пятроў, кіраўнік пошукавага цэнтра “Лібава” ды інтэрнэт-партала “НашаПобеда.LV”. Беларусы з Ліепай за год прывялі месца ў парадак, планууюць даглядаць і надалей. Прадстаўнік “Мары”, грамадскі дзеяч Ліепай Юры Хадаровіч, ускладаючы кветкі да каменя, заявіў: беларуская суполка бярэ шэфства над свяшчэнным месцам. Ён падзякаваў за аказаную дапамогу Амбуasadзе Беларусі ў Латвіі, гаспадарам хутара Лідумнікі.

Юры расказаў, як, пачуўшы пра мемарыяльны камень, актывісты “Мары” вырашылі паехаць туды: гэта пару кіламетраў ад мемарыяла хутара Ліекні. Выбралі час, паехалі. Ды ўбачылі: невялічкі манумент апошняя гадоў 20 ніхто не даглядае, зарасло ўсё трохмятровым хмызняком. “Нават ценю сумненняў не ўзнікла ў нас, што з тым рабіць: самі будзем прыводзіць усё ў парадак! — згадваў Юры. — Абмеркавалі сітуацыю з супольнікамі, склалі план дзеянняў ды ў адзін з выхадных на машынах, з інструментам паехалі на суботнік. У першы дзень выпілавалі хмызняк, ачысцілі тэрыторыю вакол манумента. → Стар. 6

Манумент у гонар маці-патрыёткі Купрыянавай у Жодзіне

МЕРКАВАННЕ

Выбралі лепшых

Падведзены вынікі выбараў у Палату прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Беларусі

Мне пашчасціла быць міжнародным назіральнікам ад Садружнасці Незалежных Дзяржаў. Мы зрабілі выснову: выбары былі дэмакратычныя, легітымныя, адпавядаюць заканадаўству Беларусі. Прайшлі ў спакойнай абстаноўцы. Выбаршчыкі актыўна галасавалі, зацікаўлена выбіралі лепшых. Загадзя ведалі кандыдатаў, бо праведзена вялікая работа па месцы жыхарства.

Міжнародныя назіральнікі ад СНД працавалі ў Гомельскай сельскай выбарчай акрузе № 37, у складзе якой 73 участкі. Старшыня акруговай выбарчай камісіі Ларыса Леглік прапанавала наведць любы з іх. Пра даступнасць, адкрытасць любога ўчастка гаварылі й на прыёме ў аблвыканкаме. Наша група наведала 10 участкаў. Усюды — дзелавая абстаноўка, святочны настрой. Участкі забяспечаны ўсім неабходным, вывешана інфармацыя пра кандыдатаў, галасаванне праходзіла свабодна. На кожным участку ёсць назіральнікі. На адным, бачылі, віншавалі дзяўчыну-выбаршчыцу, якая галасавала ўпершыню. На другім — сустрэліся з Героем Сацыялістычнай Працы, дырэктарам прадпрыемства “Брылёва” Аркадзем Кобрусевым. Добрыя ўражанні пакінулі саторы “Машынабудаўнік”, “Чонкі”, дзе палова гасцей — расіяне.

Сустрэкаюць назіральнікаў

Мы пабачылі: беларусы любяць сваю зямлю, беражліва ставяцца да гісторыі, у іх сяброўскае, братэрскае стаўленне да расіян. Старшыня райвыканкама Алена Алексіна, яе намеснік Ігар Бейзер знаёмілі нас з раёнам, яны бачаць перспектыву яго развіцця, клапацяцца пра жыхароў.

Жадаем Беларусі поспехаў з новавыбраным складам Палаты прадстаўнікоў!

Мікалай Голасаў, міжнародны назіральнік ад СНД, г. Бранск

РЫТМЫ ЧАСУ

Таленты і робаты

Нядаўна беларуская каманда вярнулася з залатымі медалямі з конкурсу па робататэхніцы ў Дубаі: яна прызнана лепшай сярод 189 каманд свету! Цікава: што хаваецца “за кулісамі” сенсацыйнай перамогі?

Робататэхніка ў Беларусі — модны занятак. Прычым займаюцца ёй прафе-

сіяналы, адзін з якіх — малады мінскі выкладчык Аляксандр Францкевіч. Якраз падрыхтаваная ім каманда Robo4U перамагла на конкурсе па робататэхніцы й праграмаванні FIRST Global Challenge ў Дубаі (Аб’яднаныя Арабскія Эміраты). Уявіце сабе: лепшая сярод 189 каманд свету! Дваіх школьнікаў, траіх студэнтаў ды іх трэнера цёпла, з вялікай пашанай сустракалі на Радзіме.

Як выходзяць чэмпіёнаў такога ўзроўню? Пра тое мы гутарылі з іх трэнерам.

Дзе знайсці будучага чэмпіёна?

Яму ўдалося сабраць моцную каманду, згуртаваць яе, давесці да перамогі. Аляксандр Францкевіч лічыць, што

мае ўнутранае адчуванне “кандыдатаў у чэмпіёны”: “Магу навучаць базавым ведам па праграмаванні, а калі заўважаю ў дзіцячых вачах іскрынку, бачу запал, цікаўнасць, самастойнасць, самадyscyпліну — тады запрашаю вучня ў каманду, што рыхтуецца да конкурсаў. Вельмі важная самадyscyпліна: у нас на заняткі, напрыклад, ніхто не спазняецца. Падрыхтоўка да конкурсаў патрабуе вялікіх высілкаў, шмат часу. Але многія мае вучні ўсюды паспяваюць”.

Галоўная плячоўка, дзе шліфуюцца таленты, — у лабараторыі кампаніі Itransition, міжнароднага пастаўшчыка ІТ-рашэнняў і паслуг. Там ёсць цэлы кабінет, у якім збіраюць робатаў. Заўсёды адчынены для хлопцаў і дзверы Рэспуб-

“Залатая” каманда і яе трэнер

ліканскага рэсурснага цэнтра адукацыйнай робататэхнікі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Максіма Танка: там Францкевіч працуе выкладчыкам. → Стар. 8

ISSN 0439-3619

БРАТЫ ПА ЗБРОІ

Азірнуцца і ўспомніць

Каштоўныя весткі пра тое, як узбекістанцы ў гады вайны змагаліся з нямецка-фашысцкімі захопнікамі на тэрыторыі Беларусі, сабраны ў кнізе “Победа одна на всех. Беларусь—Узбекистан”.

Старонкі з кнігі

Кніга, нагадаем, выйшла ў выдавецтве “Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі” летам 2019-га. І была падараваная на пачатку жніўня Прэзідэнту Узбекістана Шаўкату Мірзіёеву, калі ён упершыню з афіцыйным візітам наведаў Беларусь. А 24 кастрычніка ў мінскай кнігарні “Светач” згаданае выдавецтва правяло прэзентацыю энцыклапедычнага выдавецкага праекта — так названае выданне ў прэс-рэлізе. У імпрэзе паўдзельнічалі й прадстаўнікі Мінінфармацыі, Амбасады Узбекістана ў Беларусі, аўтары праекта, ветэраны.

Кніга падае шмат цікавых звестак. Мы даведваемся, што ўраджэнцы Узбекістана былі сярод абаронцаў Брэсцкай крэпасці, удзельнічалі ў партызанскім і падпольным руху, вызвалілі Беларусь. Многія ўзбекістанцы за гераізм і мужнасць, пры тым праяўленыя, удастоены звання Героя Савецкага Саюза. Удзячныя нашчадкі павінны памятаць і пра тое, што тысячы воінаў-узбекістанцаў навечна засталіся ў беларускай зямлі. На прэзентацыі гаварылі: у Беларусі памяць пра вайну — святая. Імёнамі мужных салдат і афіцэраў з Узбекістана, чые лёсы падняліся з нашай зямлёй, названы вуліцы, ім

пастаўлены помнікі, ёсць адпаведныя мемарыяльныя дошкі, магілы іх дагледжаныя.

У кнігу, гаварылі аўтары праекта, упершыню ўключаны імёны больш за 1000 воінаў, якія прызваныя былі з Узбекістана й загінулі на тэрыторыі Беларусі ў гады вайны. “Зроблена важная, надзвычай

неабходная сумесная справа, — лічыць дарадца Амбасадара Узбекістана ў Беларусі Даніяр Абідаў. — І мы ўдзячны ўсім, хто паўдзельнічаў у працы. Братэрства, загартаванае ў агні — гэта вялікая каштоўнасць. На прэзентацыі ў “Светачы” тое пацвердзіў ветэран вайны, палкоўнік у адстаўцы Міхаіл Шашкоў. Ён раскажаў, што ў вайну быў сяржантам, камандаваў артрэзлікам, і ў яго падначаленні аказаўся салдат-узбек. Калі наводчык гарматы загінуў, ён сам прапанаваў яго замяніць. І дзякуючы нашаму земляку разлік змог адбіць усе атакі ворага”.

Кнігу “Победа одна на всех. Беларусь—Узбекистан”, па словах дыпламата, прапанаваў стварыць сумесна дырэктар выдавецтва “Беларуская энцыклапедыя імя Петруся Броўкі” Уладзімір Андрэевіч — цяпер ён працуе

Міхаіл Шашкоў, ветэран Вялікай Айчыннай вайны, выступае на прэзентацыі кнігі “Победа одна на всех. Беларусь—Узбекистан”

ў Мінінфармацыі. Над праектам працавалі ўзбекскія ды беларускія навукоўцы. Выкарысталі вялікі масіў матэрыялаў з беларускага Дзяржмузея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, з Узбекістана дасылалі матэрыялы. А праца прадаўжаецца: “Дапоўнены варыянт кнігі павінен з’явіцца да 75-годдзя Перамогі. Такі пункт ёсць у нас у Плана намераў у Міжуродавай камісіі. Гэта будзе сумеснае выданне навукоўцаў-гісторыкаў Акадэміі навук Узбекістана і НАН Беларусі — па два аўтары з кожнага боку. Так супрацоўнічаюць акадэмічныя Інстытуты гісторыі”.

Іван Іванаў

СА СТУЖКІ НАВІН

Узаемная зацікаўленасць

Пра тое, што Беларусь зацікаўлена ў выбудованні ўзаемапаважлівага, добрасуседскага дыялогу з Еўрапейскім саюзам, Аляксандр Лукашэнка заявіў на сустрэчы з міністрамі замежных спраў Швецыі Ан Ліндэ і Фінляндыі Пеккам Хаавіста. Прэзідэнт павіншаваў гасцей з новымі прызначэннямі на высокія пасады ў сваіх дзяржавах і адзначыў важнасць таго факта, што іх візіт праходзіць менавіта цяпер, пасля заканчэння нашых парламенцкіх выбараў. Аляксандр Лукашэнка нагадаў, што Беларусь вельмі зацікаўлена ў выбудованні ўзаемапаважлівых, добрасуседскіх адносін не

толькі з Еўрапейскім саюзам, але і з Швецыяй, Фінляндыяй як дзяржавамі. Кіраўнік Беларусі адзначыў, што ў нашых агульных інтарэсах тое, каб рэгіён стаў азасам міру, спакою ды росквіту: “Гэта галоўнае. Будзе гэта — будзе багатыя, будуць нашы народы жыць нармальна. Калі не будзе спакою, калі мы ўвесь час будзем спрачацца і, не дай Бог, пачнуцца сутыкненні, як на ўсходзе Украіны, то не будзе шчасця для нашых народаў. Менавіта да гэтага мы імкнемся, фармулюючы свае мірныя ініцыятывы і прасоўваючы ідэі, скіраваныя на зніжэнне напружанасці ды ўзмацненне добрасуседства. Відавочна, што такія падыходы блізкія і вам. Нездарма так званая разрадка ў 1970-я гады атрымала назву “Хельсінкі”.

Аляксандр Лукашэнка падзякаваў Ан Ліндэ за ініцыятыву сумеснага з фінскім калегам візіту. На сустрэчы абмяркоўваліся кірункі далейшага ўзаемадзейня між краінамі. Прэзідэнт прапанаваў гасцям разам падумаць, як прыдаць новы імпульс развіццю адносін Беларусі з усёй Паўночнай Еўропай: “Будзем рады бачыць у Мінску вас разам з калегамі з Нарвегіі, Даніі, Ісландыі. Гатовы абмеркаваць усе пытанні, якія вас цікавяць”.

Рэканструкцыя — знак прымірэння

Больш за 1000 рэканструктараў з Беларусі, Расіі, Польшчы, Францыі паўдзельнічалі ў міжнародным фестывалі “Бярэзіна 2019”. Ён прысвечаны 207-й гадавіне падзей руска-французкай вайны 1812 года. У інтэрнэце, СМІ з’явіліся цікавыя фотарэпартажы з ваенна-гістарычнай рэканструкцыі бітвы на Бярэзіне.

Фестываль з гістарычнай рэканструкцыяй пераправы французскіх войскаў цераз Бярэзіну ўжо стаў своеасаблівым брэндом Барысаўскага раёна. Асноўныя імпрэзы прайшлі 23 і 24 лістапада ў горадзе, а таксама ў гістарычным комплексе “Брылёўскае поле”. Фішкай гэтага года стала — пасля “бітвы” на батарэях — перасячэнне Бярэзіны ўплаў. Гэта, казалі арганізатары, ідэя французцаў: яны выказалі жаданне ўшанаваць подзвіг французскіх пантанераў. Як вядома з гісторыі, пераправу цераз раку наводзілі 400 пантанераў пры вялікім марозе — мінус 23 градусы. Тады выжыў толькі адзін з іх. Арганізаваць зімовы заплыў сёлета дапамагала Беларуска-французская гартаваная і спартыўнага зімовага плавання.

Фестываль становіцца ўсё больш маштабным. Гэтая імпрэза — даніна павагі нашым продкам, а таксама й знак прымірэння нашчадкаў тых, хто праліваў кроў у даўніх бітвах. І ўрок нам усім: лепш жыць у міры, каб такія гульні заставаліся толькі гульнямі, ваенна-гістарычным шоу.

Падрыхтаваў Іван Ждановіч

ДЫЯЛОГ СЯБРОЎ

Галасы з Беларусі чуюць ва Узбекістане

Упершыню грамадзяне Узбекістана, якія жывуць у нашай краіне, змогуць паўдзельнічаць у выбарах, якія пройдуць у хуткім часе на іх роднай зямлі

Нашы чытачы, напэўна, памятаюць нядаўнюю публікацыю “Подзвіг на правым беразе Сажа” (ГР, 11.10.2019). У ёй ішла гаворка пра тое, як у Лоеўскім раёне Беларусі ўшаноўваюць памяць пра герояў, якія вызвалілі нашу зямлю ад нямецкіх захопнікаў восенню 1943 года. Больш за 10 тысяч савецкіх воінаў загінулі тады, фарсіруючы рэкі Сож і Дняпро, сярод іх — сотні ўраджэнцаў Узбекістана. У тых жорсткіх баях вызначыўся малады ўзбекскі хлопец Джурахан Усманаў: яму было прысвоена званне Героя Савецкага Саюза. 69-я стралковая дывізія, у якой Джурахан мужна ваяваў, якраз была сфармавана ў Ташкенце й Чырчыку. І ў часе нядаўняй сустрэчы, грунтоўнай гутаркі з дарадцам Амбасады Узбекістана ў Беларусі Даніярам Абідавым гаварылі мы й пра тое, як увекавечыць да 75-годдзя Перамогі памяць пра подзвігі воінаў-узбекаў, ураджэнцаў Узбекістана на беларускай зямлі.

Адна з такіх важных спраў — кніга “Победа одна на всех. Беларусь — Узбекистан”. У размове Даніяр Таджы-

евіч звярнуў нашу ўвагу й на важную навіну ў жыцці сучаснага Узбекістана: дружалюбная краіна рыхтуецца да выбараў. 22 снежня будуць выбіраць дэпутатаў у мясцовыя кенгашы (саветы) і ў Заканадаўчую палату Олій Мажліса (Парламента) Узбекістана. Упершыню пры Амбасадзе Узбекістана ў Беларусі арганізаваны выбарчы

ўчастак. “Такое рашэнне прынята, каб забяспечыць канстытуцыйнае права грамадзян Узбекістана — выявіць сваю волю, — растлумачыў Даніяр Таджыевіч. — Пры ўсіх дыпмісіях, у розных дзяржавах ладзяцца выбарчыя ўчасткі. Сёлета ўпершыню грамадзяне Узбекістана, якія жывуць у Беларусі, змогуць паўдзельнічаць у выбарах. Старшыня выбарчага ўчастка — Надзвычайны й Паўнамоцны Амбасадар Узбекістана ў Беларусі Насірджан Юсупаў, у выбарчай камі-

сіі таксама дыпламаты, прадстаўнікі Узбекскіх авіяліній, актывісты з ліку студэнтаў, якія навучаюцца ў ВНУ Беларусі”.

Складзены спісы выбаршчыкаў-грамадзян Узбекістана, якія жывуць у розных рэгіёнах Беларусі. Даніяр Абідаў лічыць: актыўнасць іх будзе высокай. Бо, растлумачыў, ва Узбекістане прыняты новы Выбарчы кодэкс, вырасла колькасць удзельнікаў выбарчага працэсу: пазмагацца за месцы ў Парламенце змогуць усе пяць зарэгістраваных у краіне палітычных партый. Паводле Выбарчага кодэксу Узбекістана, кандыдатаў у дэпутаты вылучаюць толькі гэтыя партыі, пры тым не менш за 30% кандыдатаў павінны складаць жанчыны. “Усе пяць партый бяруць удзел у выбарах на роўных умовах, — удакладніў Даніяр Абідаў. — Пры тым узмоцнены грамадскі кантроль, пашыраны паўнамоцтвы інстытутаў грамадзянскай супольнасці ў ходзе выбараў. А за тым, каб выконваліся ўмовы сумленнага галасавання, будуць сачыць эксперты, актывісты з больш як 50 краін.

Паедуць ва Узбекістан і назіральнікі з Беларусі: запрашэнне ад імя ЦВК дасланыя прадстаўнікам Парламента і ЦВК Беларусі, палітолагам”.

Іван Іванаў

Труны з парэшткамі паўстанцаў у Катэдральным саборы

БЕЛАРУСКІ МАЦЯРЫК

Даўні боль паўстання

У Вільнюсе 22 лістапада прайшло перазахаванне парэшткаў Кастуся Каліноўскага ды іншых герояў Паўстання 1863–1864 гадоў

мы разам з літоўскімі калегамі спрабавалі адказаць на пытанні, якія тычацца нашай супольнай гісторыі”.

Важна, што Амбулада Беларусі ў Літве й сёлета прадаўжала кантакты з літоўскім бокам. У прыватнасці, “абмяркоўваліся арганізацыйна-тэхнічныя пытанні правядзення цырымоніі перапахавання, а таксама забеспячэння прысутнасці беларускай мовы на мемарыяльных дошках”. Беларусь атрымала й афіцыйнае запрашэнне на ўрачыстую цырымонію перапахавання ўдзельнікаў паўстання 1863 года. “Сумесная гісторыя патрабуе сумесных намаганняў”, — робіцца слушная выснова ў паведамленні МЗС. І такое разуменне ёсць у абодвух бакоў.

Дэлегацыю Беларусі на ўрачыстай цырымоніі развітання з паўстанцамі ўзначаліў намеснік Прэм’ер-міністра Ігар Петрышэнка. Дзясяткі людзей з нашай краіны прыехалі ў Вільнюс (былую Вільню, якая раней была старажытным беларускім горадам) самі — каб аддаць даніну павагі беларусам, літоўцам, палякам, што калісьці разам змагаліся за аднаўленне сваёй агульнай дзяржавы.

Як вядома, у сілу складаных гістарычных абставінаў Рэч Паспалітая напрыканцы XVIII стагоддзя была падзелена больш моцнымі суседзямі, перастала існаваць як дзяржава. “Паўстанне Кастуся Каліноўскага разглядаў не як самамэту, а толькі як адзіна магчымы й таму непазбежны ў тагачасных умовах сродак дасягнення свабоды й незалежнасці Беларусі,” — пісаў пра кіраўніка паўстання даследчык яго лёсу, даўніх падзей Віктар Шалькевіч

(“Беларусь”. Энциклопедичны даведнік. — Мн., 1995). Што ж, праз 155 гадоў пасля эшафота душы палымных змагароў за свабоду й незалежнасць, відаць, змаглі пераканацца: іх заветныя мары ў нашым часе сталі яваю. Беларусь, Літва, Польшча цяпер — незалежныя дзяржавы. І ўсе тры былі прадстаўлены на цырымоніі перазахавання на высокім дзяржаўным узроўні.

Лістападаўскай раніцай, калі развіднелася, літоўскія й польскія вайскоўцы ўрачыста, з калонай ганаровай варты неслі парэшткі паўстанцаў у маленькіх

таго адрэстаўравалі. Цяпер гэта — месца нацыянальнай памяці Літвы, Польшчы й Беларусі.

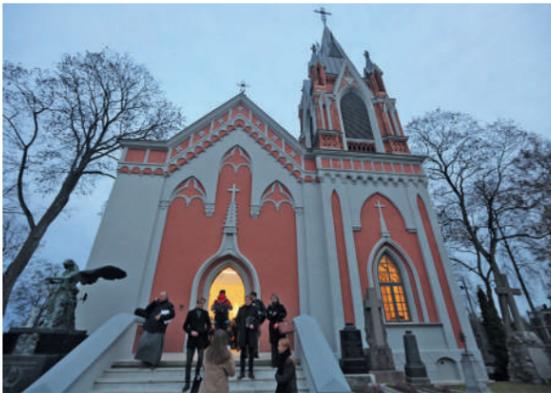
Пасляслоўе. Не варта, на мой погляд, гаварыць пра выпадковасць, што паспрыяла “вярганню” герояў у наш час. Не было ж выпадковым паўстанне. І героі — не бываюць выпадковымі. Можна прызнаць: мы не ведаем, чаму так адбылося. Можа, балючае рэха з даўніны гукнулася, каб нагадаць нам, якою цяжкаю дарогай Беларусь ішла да свабоды й незалежнасці? У дробных спрэчках паўсядзённасці пра такія “высокія матэры” часам і га-

Многія чытачы “Голасу Радзімы”, пэўна ж, ведаюць: у лютым 2016-га ў Вільнюсе, на знакамтай гары Гедыміна здарыўся апоўзень грунту, потым — яшчэ адзін. Будаўнікам трэба было неяк яго ўмацаваць, каб спыніць далейшую эрозію. Але перш на тое месца, паколькі яно ў гістарычнай частцы горада, прыйшлі археолагі. А ў хуткім часе, на пачатку 2017-га, СМІ абляцела сенсацыйная вестка: знойдзены безыменныя могілкі. Літоўскія навукоўцы вылучылі гіпотэзу, што гэта — парэшткі закапаных пасля пакарання смерцю (адных — павесілі, другіх — расстралялі) удзельнікаў Паўстання 1863–1864 гадоў.

З канчатковымі высновамі не спяшаліся. Каб высветліць як мага больш пра знаходкі, у Літве распачалі карпатлівую працу. Прычым і беларусы былі ад самага пачатку ў курсе справы. Пра тое нядаўна, 18 лістапада, на сваёй інтэрнэт-старонцы ў Facebook паведамляла Міністэрства замежных спраў Беларусі. У прыватнасці, прадстаўнікі Амбулады Беларусі ў Літве “па ветлівым запрашэнні літоўскага боку наведалі месца археалагічных раскопак на гары Гедыміна ў Вільні яшчэ ў 2017 годзе: каб азнаёміцца з метадыкай раскопак і доказнай базай інтэрпрэтацыі ды ідэнтыфікацыі астанкаў удзельнікаў паўстання 1863–1864 гадоў”. Потым быў шэраг сустрэч беларускіх дыпламатаў з літоўскімі навукоўцамі, экспертамі, якія непасрэдна кіравалі археалагічнымі працамі на гары Гедыміна, працэсам ідэнтыфікацыі ды гістарычнымі даследаваннямі парэшткаў.

Беларускі бок паўдзельнічаў у працы па ідэнтыфікацыі знойдзеных парэшт-

каў Кастуся Каліноўскага. Калі сёлета з Літвы прыйшоў запыт на атрыманне ўзораў ДНК адзінага магчымага родзіча кіраўніка паўстання па мужчынскай лініі, Віктара, то да справы падключыліся Следчы камітэт, Генпракуратура Беларусі. Раней жа, у 2018-м, паведамляе МЗС, Літву наведала афіцыйная група беларускіх экспертаў з НАН Беларусі, Дзяржкамтэта судовых экспертызаў, “у складзе якой былі археолагі, антрапологі, судмедэксперты й медыкі-крыміналісты. Былі ўсталяваны прамыя кантакты па тэме ідэнтыфікацыі паміж зацікаўленымі ведамствамі Беларусі ды Літвы”. А сёлета ў ліпені супрацоўнікі Следчага камітэта сумесна з калегамі з Дзяржкамтэта судовых экспертызаў правялі ў Свіслачы (Гродзенская вобласць) эксгумацыю магчымай магілы Віктара Каліноўскага (ён удзельнічаў у падрыхтоўцы паўстання, памёр ад сухотаў у 1862-м). У лістападзе Амбуладару Літвы ў Беларусі былі афіцыйна перададзены вынікі экспертызы, у тым ліку ДНК, матэрыялаў з магчымага пахавання Віктара Каліноўскага. Так што, робіцца выснова МЗС Беларусі, “пройдзены досыць доўгі й няпросты шлях, на якім

У гэтай капліцы на могілках Расу спачылі яны

ВЕСТКИ З ДЫЯСПАР

У Рызе — школа беларуская

Сюзор’е дасведчаных настаўнікаў працуе ў Рыжскай беларускай асноўнай школе імя Янкі Купалы

У 2019–2020 навучальным годзе ў Рызе па-ранейшаму працуе беларуская школа. Ёй даводзіцца быць канкурэнтаздольнай сярод іншых навучальных устаноў Латвіі, даваць вучням трывалыя веды. Яшчэ адзін прыярытэт, безумоўна вельмі важны: захаванне ў беларускім асяродку нацыянальнай ідэнтычнасці, свядомасці. Дасягаецца тое ў першую чаргу праз родную мову, гульні, песні, паглыбленне ў бязмежны свет беларускай культуры, літаратуры. Вядома ж, далучаюць вучняў да такіх каштоўнасцяў беларускія настаўнікі, якіх у Рыжскай школе цэлае сюзор’е. Плённа шчыруюць на ніве адраджэння беларускага школь-

ніцтва ў Латвіі Марыя Халяўская, Святлана Главацкая, Святлана Сабалеўская, Валянціна Шатроўская, Наталля Дзірвук, Людміла Фаміна. Менавіта дзякуючы ім поўніцца школа роднай гаворкай, дзякуючы ім “бруіцца слоўца свежае й непаўторнае”.

Сёлета ў Рыжскай беларускай асноўнай школе імя Янкі Купалы за парты селі 18 першакласнікаў. Гэта наша надзея! Вясёлыя, адкрытыя, кемлівыя — маленькія купалаўцы. Нам прыемна ўсведамляць, што пра рыжскіх першакласнікаў ведае, клапоціцца Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка. У прыватнасці, нашы першакласнікі атрымалі ў першы дзень вучобы на памяць кнігу “Мая Радзіма — Беларусь” ад беларускага Прэзідэнта. Спадзяемся, зернейкі любові да зямлі продкаў, цікавасці да нашай гі-

сторыі, культуры будуць гарманічна расці-развівацца ў іх душах.

Цешаць нас і будучыя выпускнікі: дзевяцікласнікі. Соцыям за іх поспехамі ды спадзяемся, што яны ніколі не забудуць сваіх настаўнікаў, родную мову, школу, дзе былі зроблены першыя крокі ў Краіну Ведаў. Як не забываюць школу выпускнікі Ганна Руканец, Валерыя Зотава, Міхась Рабацень, Ксенія Сяргей (яна, дарэчы, сёлета стала студэнткай Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Максіма Танка). Спадзяемся, што праз пяць гадоў дзяўчына прыйдзе да нас у школу маладой настаўніцай.

У нас, у рыжскай беларускай школе, ведаюць верш Сяргея Панізьніка з радком: “Прытулак любові, Купалаўскі дом”. Прысвяціў паэт свой твор музею Купалаўскаму, і сам там праца-

Ігар Петрышэнка выступае на цырымоніі перазахавання

трунах — пад барабанны бой, а потым і звон звонаў на вежы Катэдральнага сабора. Працэсія рухалася ў храм, дзе мелася быць жалобная цырымонія, і ўваходзіла ў яго пад гукі аргана. Першымі ўнеслі кіраўнікаў паўстання: Кастуся Каліноўскага й Зыгмунда Серакоўскага. За імі яшчэ 18 трун. І роўна ў 9 гадзін сабор адкрыўся для ўсіх, хто прыйшоў развітацца з паўстанцамі. З 12 гадзін у саборы пачалося набажэнства, якое веў вільнюскі арцыбіскуп-мітрапаліт Гінтарас Грушас. Пазней праз увесь горад жалобная працэсія рушыла на могілкі Расу: адзін з найвядомых некропаляў Літвы. Пры тым парэшткі кіраўнікаў паўстання везлі на лафетах, іншых — на катафалках. Пахавалі ж герояў у капліцы, якую спецыяльна дзеля

варыць саромеемся. А — трэба памятаць. І шанаваць памяць нацыянальных герояў, адбудовуючы нашу Беларусь. Як шаную, асабліва напярэдадні 75-годдзя Перамогі, памяць герояў Вялікай Айчыннай. Мы збіраем цяпер да юбілею ў мінскі Храм Усіх Святых свяшчэнную зямлю з месцаў іх пахаванняў — а там, на гары Гедыміна, зямля з часоў беларускай Вільні “загаварыла” да нашчадкаў сама. Памятаеце радкі з песні: “Если б камни могли говорить —/ Рассказали б о мужестве камни...” Даўні боль з вялікімі ахвярамі задушанага паўстання вырываўся, відаць, не проста з глыбіняў зямлі — з глыбіняў нашай калектыўнай памяці. То давайце — услухаемся. Давайце — пачуем.

Іван Ждановіч

Мемарыяльная дошка на будынку школы

ваў. Але ж і да нашага, рыжскага “Купалаўскага дома” цёплыя радкі стасуюцца, калі разважаеш пра лёс і будучыню адзінай беларускай школы ў Латвіі. Шмат чаго прыйшлося перажыць ёй на шляху. Але школа — жыве, працуе, з надзеяй глядзіць у будучыню. За тое мне, як былой дырэктарцы школы, хочацца падзякаваць Анжэле Аляксеўне Дзімітрыевай, якая цяпер выконвае абавязкі дырэктаркі.

Імкліва бяжыць час. Хутка ўжо й Новы год. Добрая нагода, каб задумацца над такімі вечнымі пытаннямі: як мы жывем, куды рухаемся, што ў душы маем? Рыжская беларуская школа імя Янкі Купалы дапамагае настаўнікам, вучням, іх бацькам прасвятляць адказы на гэтыя пытанні, жыць у адзіным рытме з гістарычнай Бацькаўшчынай.

Ганна Іванэ, г. Рыга

БЛІЗКІЯ ЛЮДЗІ

Па працы і пашана

Актывісты Мікалаеўскага абласнога нацыянальна-культурнага таварыства беларусаў “Голас Радзімы” атрымалі ўзнагароды з рук Амбасадара Беларусі ва Украіне Ігара Сокала

Дзякуючы газете “Голас Радзімы” пра справы беларусаў замежжа ведаюць і на Бацькаўшчыне. Але ж далёка не

Узнагароду ўручае Амбасадар І. Сокал

ўсе актывісты дзяспары тым карыстаюцца, як і супляменнікі з Украіны, што збіраліся нядаўна ў Кіеве на чарговы з’езд. З публікацый апошніх гадоў згадаем артыкул з Чарнігава “Галіна Варажбіт і яе «Сябры»” (12.04.2019), гожа прадставілі мы й беларуска-ўкраінскую пісьменніцу з Прылукаў (Чарнігаўшчына) Лілію Бандарэвіч-Чарненку (“Маці-лы для спадарыні Ліліі” і “Два дамы для кветкавай душы” — ГР, 15.07.2019). А ў асноўным паводле допісаў Таццяны Дзяменнікавай асвятляем беларускае жыццё ў Мікалаеве. З іншых гарадоў, рэгіёнаў Украіны проста, як кажуць, ні гуку... То няма й водгуку. Звяртаем на тое ўвагу чытачоў, у тым ліку і з Амбасады ва Украіне, бо зацікаўлены ў

тым, каб сяброўскія беларуска-ўкраінскія стасункі пашыраліся.

А цяпер — зноў пра навіны ў Мікалаеве. 13 лістапада прайшла сустрэча Амбасадара Беларусі ва Украіне Ігара Сокала з актывам Мікалаеўскага абласнога нацыянальна-культурнага таварыства беларусаў “Голас Радзімы”. Што ж, мы нездарма надаем шмат увагі справам суполкі-цёзкі газеты! “Мікалаеўская беларуская суполка з’яўляецца адной з найбольш актыўных і аўтарытэтных арганізацый беларусаў ва Украіне, — чытаем на сайце Амбасады. — Пры ёй створаны й вядзе паспяховую творчую дзейнасць ансамбль “Родныя напевы”. Рашэннем Міністра замежных спраў Беларусі Уладзіміра Макея кіраўніца беларускай суполкі Таццяна Дзяменнікава ўзнагароджана

юбілейным медалём “100 год дыпламатычнай службе Беларусі” — за значны ўнёсак у развіццё беларуска-ўкраінскіх культурна-гуманітарных сувязяў. Гэтая ўзнагарода ўручыта ўручана Амбасадарам Ігарам Сокалам”. Паведамляецца, што ганаровымі знакамі Амбасады ўшанаваны шэраг прадстаўнікоў беларускай арганізацыі ў Мікалаеве, ансамблю “Родныя напевы” перададзены беларускія нацыянальныя касцюмы.

Мы павіншавалі спадарыню Таццяну з узнагародай Бацькаўшчыны па электроннай пошце (зручны для такіх кантактаў від сувязі: бо з тэкстамі лёгка далей працаваць), заадно папыталі: што за касцюмы? Куды звярталіся? “Атрымалі 11 жаночых

Беларусы Мікалаева з гуртом “Білозірочка” з Бармашова

Таццяна Дзяменнікава

страю і 3 мужчынскія, — адказала кіраўніца суполкі. — Пісалі, вядома ж, у беларускія “інстанцыі”, прычым у нас быў такі важкі аргумент: мы шмат імпрэзаў праводзім, працуем на станоўчы імідж Бацькаўшчыны. Лісты пісалі ў Амбасаду ва Украіне, дыпламаты просьбу пераадрасавалі ў Мінкультуры, яна трапіла ў Рэспубліканскі Цэнтр нацыянальных культур. Супрацоўнікі Цэнтра зрабілі заўякі на выраб касцюмаў — па тых памерах, якія нам патрэбныя. Здаецца, шлыі касцюмы ў “Скарбніцы”. (Вядучы вытворца народных касцюмаў, падрабязней — на сайце <http://skarbnica.by/> — Аўт.). Мы й раней просьбы дасылалі: як кажуць, хто ступае, тым адчыняюць. Для нас гэта вельмі-вельмі дарагія падарункі з Бацькаўшчыны. Дзякуй усім, хто таму паспрыяў!”

Цяпер у гурце “Родныя напевы” 11 жанчын (Таццяна падкрэслівае: усё беларускі!) і 4 мужчыны. А паколькі песні гурта, мова беларуская вельмі падабаюцца старшыні праўлення Савета нацтаварыстваў вобласці Лаліце Каймаразавай, то й ёй беларусы не адмовілі ў просьбе спяваць у гурце.

Іван Ждановіч

ШТО Ё МУЗЕЯХ?

“Белы горад” з Тэль-Авіва

Мінчане й госці сталіцы ў Нацыянальным гістарычным музеі пабачылі экспазіцыю “Баўхаус. Белы горад Тэль-Авіва”. Яе ладзіў Ізраільскі культурны цэнтр Натыў пры Амбасадзе Ізраіля.

Зручнасць і мінімалізм. Гэтыя прынцыпы архітэктуры, мастацкага канструявання рэчаў, можна сказаць, родам з нямецкага Веймара. Там у 1919-м заснавалі Дзяржаўную вышэйшую школу будаўніцтва й мастацкага канструявання Баўхаус (bauen — будаваць і Haus — дом). Яна ж абвясціла стварэнне новага архітэктурнага кірунку: будынкаў, якія ўзводзяцца па прынцыпах мэтазгоднасці, функцыянальнасці, зручнасці. З часам прынцыпы Баўхауса пайшлі гуляць па свеце, сталі асновай для стылю мадэрнізму. І таму, калі глядзіш на выставе фотаздымкі кварталаў, спраектаваных у Тэль-Авіве, узнікае ўражанне: я недзе тое бачыў... Параўноўваеш ізраільскія забудовы з архітэктурай Мінска — і ў прамысловым, грамадзянскім будаўніцтве савецкіх часоў знаходзіш знаёмыя рысы.

Але чаму — Тэль-Авіў? Бо ў 1933-м пад ціскам нацыстаў школа ў Германіі закрылася. А найбольш поўна ідоі архітэктараў пачалі ўвасабляцца ў Тэль-Авіве. Утварылася Дзяржава Ізраіль, горад ікліва рос, былі патрэбныя жыллё, грамадскія будынкы. Там і былі за 6 гадоў узведзены больш за 3000 будынкаў у стылі баўхаус. І стаў ансамбль квартала Белы горад адным з найзначных і маштабных у гэтам кірунку.

Алесь Мурочак

КНІЖНЫ СВЕТ

Чытаюць на Мальце і ў Туркменістане

Беларускія кнігавыдаўцы часта ўдзельнічаюць і ў замежных кніжных выставах

У лістападзе беларускія кнігі прэзентаваліся ў Туркменістане й на Мальце. “У век новых тэхналогій трэба сачыць за сучаснымі тэндэнцыямі ў кнігавыдавецкай дзейнасці, і тут нам у дапамогу — наведванне кніжных выстаў”, — адзначыў начальнік упраўлення выдавецкай і паліграфічнай дзейнасці Міністэрства інфармацыі Уладзімір Андрэевіч на прэс-канферэнцыі ў ДOME прэсы. А кніжкі ж па свеце розныя: напрыклад, на усходзе любяць іх багата аздабляць каляровымі малюнкамі, бліжэй на захад — перавагу аддаюць тэксту, робячы выданні таннейшымі. А прафесіяналы шукаюць “залатую сярэдзіну”.

У сталіцы Туркменістана 5–6 лістапада праходзіла XIII Міжнародная кніжная выстава-кірмаш і канферэнцыя “Кніга — шлях супрацоўніцтва і прагрэсу”. Многія з асобнікаў беларускіх кніжак засталіся ў Ашхабадзе. Магчыма, у хуткім часе будзе наладжана пастаўка й туркменскай літаратуры ў

беларускія кнігарні. Пра гэта раскажаў Генадзь Сіліньскі, першы намеснік гендырэктара ААТ “Белкніга”. Да выставы газета “Літаратура і мастацтва” зрабіла спецвыпуск, прысвечаны літаратуры і культуры Туркменістана, які ў Ашхабадзе прэзентаваў галоўны рэдактар выдання Аляксей Чарота. “Я ўпершыню, колькі даводзілася ездзіць на падобныя імпрэзы, бачыў такую зацікаўленасць: ніводнага экзэмпляра не засталася. У нас бралі інтэрв’ю тэлежурналісты, адзін з часопісаў. Быў круглы стол, прысвечаны перакладам, паказаны па тэлебачанні. Мы ўсе, як слухачы, былі на навуковай канферэнцыі. Сапраўды, цікавасць да Беларусі ў туркменнаў вельмі вялікая”, — дзяліўся Аляксей уражаннем.

Беларускія выдавецтвы ў Ашхабадзе прадставілі свае лепшыя выданні, атрымалі 5 дыпламаў у 7 намінацыях. Адзначаны 4 кнігі выдавецтва “Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі”: у намінацыі “Кніга года” — “Музеі Беларусі. Энцыклапедыя”, у намінацыі “Мастацкае выданне” — “В.К. Бялыніцкі-Біруля. І вноў зацвела весна”, у наміна-

цыі “Лепшае паліграфічнае выкананне кнігі” — “Победа адна на всех. Беларусь — Узбекістан”, у намінацыі “Навукова-папулярнае выданне” — серыя “Беларусь. Трагедыя і праўда Памяці” (у яе ўваходзяць кнігі “Хатынь. Трагедыя беларускага народа”, “Трасцянец. Трагедыя народаў Еўропы”, “Боль і гнеў. Халакост і супраціўленне ў Навагрудку”). У намінацыі “Дзіцячая кніга” перамагла “Жаласлівая каралеўна” выдавецтва “Мастацкая літаратура”.

Туркменскія кнігавыдаўцы атрымалі запрашэнні наведаць Мінскую міжнародную кніжную выставу-кірмаш (пройдзе 5–9 лютага 2020 года), Міжнародны сімпозіум літаратараў “Пісьменнік і час” і Мінскі міжнародны медыяфорум “Партнёрства ў імя будучыні”.

На Мальтыйскім міжнародным фестывалі, які праходзіў 6 лістапада, беларускія кнігавыдаўцы былі ўпершыню, павезлі няшмат кніжак: калія 20. Прайшла важная сустрэча з галоўным менеджарам Нацыянальнага кніжнага савета Мальты спадарыняй Сімонай Касана. Беларусь прадстаўлялі рэфэрэнт упраўлення выдавец-

кай і паліграфічнай дзейнасці Мінінфармацыі Вікторыя Лукашутэ і дырэктар выдавецтва “Беларуская Энцыклапедыя імя

мовах свету” (пераклады верша Янкы Купалы), “Францыск Скарына на мовах народаў свету” (пераклады знакамітай прадмо-

Пісьменнік Алесь Бадак на выставе ў Ашхабадзе

Петруся Броўкі” Вольга Ваніна. Мальтыйскі бок прыняў запрашэнне прыехаць на Мінскую кніжную выставу-кірмаш, сімпозіум “Пісьменнік і час”. Для ўдзелу ў імпрэзах прапанавана кандыдатура Ларан Веллы, уладальніцы Нацыянальнай літаратурнай прэміі Мальты. Вялікую цікаўнасць на Мальце выклікалі нашы кнігі “«А хто там ідзе?» на

вы з кнігі “Юдзіф”), “Моя золотая Бенгалия на языках народаў света” (пераклад вядомага твора Рабіндраната Тагора). На Мальце ёсць некалькі фондаў, якія падтрымліваюць выданне літаратуры, у тым ліку перакладной, і беларусы спадзяюцца, што будучы сумесныя праекты.

Ганна Лагун

А ЯК У ВАС?

Бульбы смак на кірмашы

Самабытная беларуская народная культура ў розных праявах жыве ў Новасібірскай вобласці

Удзельнікі Свята бульбы

Раённы пасёлак Машкова прымаў сёлета восенні абласны кірмаш “Свята бульбы”. Як вядома, бульбу называюць у Беларусі другім хлемам: не раз яна выручала нашых супляменнікаў у галодныя гады, а цяпер гэта — прадукт экспертны. Асноўнай тэматыцы кірмашу адпавядалі конкурсныя выставы “Смаката з бульбы” і “Бульбяныя дзівосы”, сярод удзельнікаў якіх вызначылі пераможцаў. Што было зусім нялёгка! Народныя ўмельцы не толькі згатавалі смачныя стравы, змайстравалі незвычайныя вырабы, але й праявілі вялікую фантазію ў выбары назваў для работ. Журы ацэньвала на смак “Плеценыя лапцікі”, “Ружачкі”, “Лодачкі”, нават “Буслоў на даху”. А “Капатыч”, “Сараканоўка” і “Лясны алень” былі — толькі для любавання. І гэта ўсё з бульбы!

Бульбу й мноства іншых прадуктаў маглі набыць сібіракі на кірмашы беларускіх тавараў, які цэлы тыдзень працаваў у Новасібірску. Прадаваліся каўбасы, малочныя вырабы, цукеркі, яблыкі, а таксама касметыка, абутак, адзенне. У першыя гадзіны працы кірмаша станаўліся вялікія чэргі. То ж не дзіва!

Словазлучэнне “Зроблена ў Беларусі” заўсёды было сінонімам высокай якасці, натуральнасці. У цырымоні адкрыцця кірмашу паўдзельнічалі мэр Новасібірска Анаголь Локаць, намеснік губернатара вобласці Сяргей Сёмка, дарадца аддзялення Пасольства Беларусі ў Расіі ў Новасібірску Андрэй Гасюк, намеснік Старшыні праўлення Белкаапсаюза Інэса Караткевіч, кіраўніца Новасібірскага цэнтра беларускай культуры Анастасія Дзяменцьева. Прысутнасць такіх паважаных людзей — яскравае сведчанне: гасцям з Беларусі заўсёды рады на сібірскай зямлі.

А мы, супрацоўнікі ЦБК, заўсёды радуемся, калі можам сабраць разам прадстаўнікоў беларускай дыяспары. Паводле традыцыі, у Дзень пажылога чалавека наш Цэнтр ладзіць сустрэчы для сяброў Новасібірскай нацыянальна-культурнай аўтаноміі беларусаў. Сёлета мы не парушылі правіла. У часе кулінарнага майстар-класа беларусы дзяліліся традыцыямі, якія “жывуць” у іх сем’ях, прыадкрывалі сакрэты гатавання нацыянальных страў.

Выступае Тэатр народнай песні “Вясёлка”

Каштоўны досвед старэйшых — пераймаем. Дарэчы, аўтаноміі беларусаў ужо больш за 20 гадоў. Па ініцыятыве яе актывістаў у 2000 годзе й быў створаны Новасібірскі цэнтр беларускай культуры — яго ўзначаліла тады Ніна Кабанова. Сумеснымі намаганнямі мы стараемся й сёння адкрываць беларускую культуру для жыхароў Сібіры.

Цёплыя, па-беларуску душэўныя падзеі гэтай восені ўвойдуць у гісторыю

Сябры Новасібірскай нацыянальна-культурнай аўтаноміі беларусаў

беларускага руху Сібіры, захаваюцца ў памяці, на фотаздымках.

Таццяна Нялюбіна, метадыстка Новасібірскага цэнтра беларускай культуры. Фота аўтара.

Дарэчы. Бульба для беларусаў — больш чым проста ежа! Мяркуйце па здымках гэтай восені ў нэце: <https://people.onliner.by/2019/09/04/bulba-6> Летась, калі 5 чэрвеня на тэрыторыі Міжнароднай выставы “Белагра-2018” праходзіў “Дзень бульбы ў Беларусі”, для прадстаўнікоў СМІ правялі прэс-канферэнцыю “Бульба як брэнд Беларусі”. Калегі пісалі пра паведамленне, якое зрабіў Вадзім Маханько, намеснік гендырэктара Навукова-практычнага цэнтра НАН Беларусі па бульбаводстве й плодаагародніцтве па навуковай рабоце, кандыдат сельскагаспадарчых навук. Ён гаварыў пра значэнне бульбы для жыхароў, эканомікі Беларусі. Згадаў: на тэрыторыях нашых сельгаскультура з’явілася на стагоддзе раней, чым у Расіі (туды, сцвярджаюць, мяшок бульбы з Галандыі прывёз сам цар Пётр I). Аднак “чортаваму яблыку” расійскія сяляне адчайна супраціўляліся, амаль да сярэдзіны XIX стагоддзя бульбу не хацелі высаджваць. Яшчэ, кажуць, калі рускія войскі душылі Паўстанне Кастуся Каліноўскага (1863–1864), то салдаты, асабліва з тэрыторыі Сібіры, дзівіліся, калі бачылі бульбяныя палі: раней жа такога не былі. То, магчыма, якраз тыя ссыльныя паўстанцы-каліноўцы, “асвойваючы” Сібір, дапамагалі й бульбе прасоўвацца ўглыб расійскіх прастораў?

Яшчэ факты, што прыводзіліся на прэс-канферэнцыі: у сярэдзіне XIX стагоддзя ў беларускіх губернях выраблялася 25% усяго валавога збору бульбы ў Расійскай імперыі. Тут жа ў другой палове XIX стагоддзя было 160 перапрацоўчых прадпрыемстваў, якія выраблялі з бульбы крухмал і спірт.

Якія цяпер маем лічбы? Паводле свежых дадзеных Белстата (лістапад 2019), наша краіна займае па аб’ёмах вытворчасці бульбы 11-е месца ў свеце, а ў пераліку на душу насельніцтва — першае. Яна ж — сусветны лідар па вытворчасці льновалакна (3-е месца), жыта (6-е) і журавін (10-е). Сярод краін СНД Беларусь абыходзіць усіх па вытворчасці на душу насельніцтва бульбы, цукровых буракоў, мяса й малака, і яшчэ па вытворчасці як мы другія, зерня й гародніны — пятыя. У 2018-м за рубез (геаграфія паставак — 96 краін!) Беларусь паставіла сельгаспрадукцыі й харчавання на \$ 5,3 млрд (рост на 6,2% у параўнанні з 2017-м). На долю Расіі прыйшлося каля 80% экспертных паставак аграхарчовай прадукцыі, Казахстана — 5,9%, Украіны — 2,3%, Літвы — 1,8%, Кітая — 1,6%.

Сёлета ў Беларусі накапалі 855 тысяч тон бульбы (на 90 тыс. тон больш, чым у 2018-м), пры сярэдняй ураджайнасці 313 цэнтнераў з гектара. Вядома ж, Беларусь застаецца буйным экспартёрам бульбы: у асноўным у краіны, што ўтварыліся на постсавецкай прасторы. Штогод на экспарт ідзе яе больш за 300 тысяч тон. Асабліва запатрабаваная сёлета наша бульба ва Украіне.

ТРАДЫЦЫ

Нашы святы — у расійскія хаты

Народныя святы беларусаў Багач і Дзяды пачалі абжывацца ў Цюменскай вобласці Сібіры

Гэтай восенню актывісты Цюменскай абласной грамадскай арганізацыі “Нацыянальная культурная арганізацыя «Аўтаномія Беларусь»” пад кіраўніцтвам Марыі Піскун, шануючы спрадвечна беларускія традыцыі, зладзілі Багач і Дзяды. Для беларусаў яны не дзіва, іншым жа сібіракам — у навіну.

Багача святкавалі нават двойчы: у Заводаўкаўскім раё-

не, вёсцы Новалыбаева (туды выязджалі творчыя гурты арганізацыі), ды ў Пляханаве — цюменскім прыгарадзе, што ўвайшоў у склад горада. Там, дарэчы, і жыве працавітая, вялікая сям’я Марыі ды Мікалая Піскуноў. Спявалі песні, вадзілі карагоды, загадвалі загадкі, распавядалі гісторыі. Быў конкурс на самую вялікую гародніну са свайго агарода, і конкурс на самую смачную страву з гародніны новага ўраджаю. На сталы выклалі розныя пачастункі. Перамагла дружба. Потым — свя-

точны канцэрт, выстава “Традка-цуд”, фотасесія ўдзельнікаў з глядачамі.

А колькі ўсяго можна было пакаштаваць, з нацыянальным каларытам згатаванага! Былі дранікі з мясам, калдуны (іх часам называюць і клецкамі), каўбаскі беларускія, рагу па-беларуску, бульба са скваркамі, блінцы з мясам, тварагом, качкамі... Усе разышліся задаволеныя, і кожны — з падарункам на памяць пра Багач: святы ўраджаю, урадлівасці ды сямейнага дабрабыту. Як распавядала Марыя Іосіфаўна, на Багача беларусы спрадвечу ўшаноўваюць Маці-сыру-Зямлю за сабраны ўраджай, а таксама й хрысціянскай Багародзіцы дзякуючы. Лічыцца, што яна дае дабрабыт, апякуецца земляробамі, сем’ямі, асабліва маці. Абрады ж дапамагаюць адчуць радасць ад зробленай працы, ад таго, што мы ў суладзі з Сусветам творым хлеб, які, кажуць у народзе, усяму галава.

Расказвала Марыя Піскун і пра таямніча-містычны аб-

Надзея Падкарытава на пшанічнай ніве

рад беларусаў Дзяды: народны, з язычніцкай даўніны памінальны абрад з рытуальнай вячэрай у памяць аб памерлых родных. Дзядамі называюць як дзень абрады, так і нябожчыкаў, якіх памінаюць-шануюць. Дарэчы, каталікі адзначаюць свае Дзяды ўвечары 1 лістапада, праваслаўныя — у трэцюю суботу пасля Пакроваў (сёлета — 2 лістапада). Лічыцца, што на Дзяды продкі прыходзяць у “наш свет”, каб адведаць нашчадкаў: даведацца, ці правільна жывуць, ці шануюць багоў сваіх (а продкі ў язычнікаў станаўліся багамі), ці памя-

таюць іх. Кіраўніца беларускай суполкі ў Цюмені расказала: у іх сям’і гэтае свята жывое й па сёння, перадаецца як духоўная спадчына продкаў. Марыя Іосіфаўна з большага расказала, як рыхтуецца да абрады хата-дом, што звычайна яна гатуе на рытуальную вячэру, як праходзіць сам абрад, а потым — звесленне Дзядоў. Дарэчы, весялілі іх па-рознаму: скокамі, песнямі, маскаратамі. У Пляханаве якраз усё тое на святочным канцэрте, у часе гульнявой праграмы й паказалі.

Людміла Бакланова, г. Цюмень

Такі багаты Багач атрымаўся на Цюменскай зямлі

ДАРОГАМІ ПАМЯЦІ

Малодшы сын Анастасіі Купрыянавай

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Наступным разам прывезлі жвір ды разраўнавалі тэрыторыю. А ў трэці заход умацавалі памятную пліту й паса-дзілі дэкаратыўныя елачкі. Вялікі дзя-куй кіраўніку суполкі “Мара” Віктару Янцэвічу: ён большую частку аграпра-дзінства ўзяў на сябе. Цяпер месца выглядае на-лежным чынам. Гэта ж як люстэрка на-шай памяці пра маладога хлопца, які ў 18 гадоў здзейсніў подзвіг, аддаў сваё жыццё — каб мы сёння жылі. Пётр Куп-рыянаў, безумоўна, заслужыў, каб яго подзвіг не быў забыты, і каб ён быў заў-сёды ў нашай памяці”.

Варта ўдакладніць: на добраўпарад-каванні мемарыяльнай тэрыторыі пра-

цавалі Сяргей Пятроў, Юры Хадаровіч, Віктар Янцэвіч, Вольга Грынюк, Павел Буйніцкі ды іншыя. Жыхарка ж мяс-цовага хутара Агрыта Барыса са шка-даваннем распавяла: доўга за каменем аніхто не прыглядаў. А за савецкім ча-сам (Агрыта працавала тады ў нікрацкім саўгасе) памятнае месца падтрымлівалі ў парадку. “Калі я вучылася ў Нікрацкай школе, мы таксама ўвесь час прыбіралі тут, і на брацкіх могілках хутара Ліекні таксама”, — дадала яна. Прычым амаль штогод вучні школы ездзілі ўвосень у Жодзіна, каб ушанаваць памяць Пят-ра Купрыянава. “Мы нават былі там у 1979-м на пахаванні яго маці, Анастасіі Фамінічы: яна пражыла амаль 107 га-доў. А пяць гадоў таму сюды прыезджала настаўніца з Жодзіна з сынам са школы імя П. І. Купрыянава. Таму я й падумала: сёння ж таксама нехта будзе з Беларусі. Я вельмі рада, што праз столькі гадоў сюды прыбыла такая дэлегацыя”, — га-варыла Агрыта Барыса.

Словы падзякі супляменнікам, усім, хто паўдзельнічаў у высакароднай спра-ве, выказаў Часовы Павераны ў справах Беларусі ў Латвіі Аляксей Мацюхевіч: “2 лістапада ў Беларусі — гэта Дзень

Юры Хадаровіч ускладае кветкі

памяці продкаў, Дзяды. У некаторых мясцовасцях ходзяць на магілы родных, часцей — ладзяць у памяць пра Дзядоў абрадавую вячэру дома. Мы ўспамінаем усіх, каго памятаем і любім”. Дыпламат выказаў шчырыя словы ўдзячнасці кі-раўніцтву Скрундскага краю за дапамогу ва ўшанаванні герояў, за працу пошука-вага атрада. Падзякаваў актывістам су-полкі “Мара” за работу як з гэтымі, так і з іншымі помнікамі беларускім воінам. “Для нас гэта вельмі важна, — падкрэ-сліў Аляксей Мацюхевіч. — Беларусь па-мятала, памятае і заўсёды будзе памя-таць нашых герояў”.

Ваенны аташэ Беларусі ў Латвіі Юры Харын уручыў суполцы “Мара”, яе старшыні Віктару Янцэвічу граматы ад Міністра абароны Беларусі — за вя-лікі асабісты ўнёсак у работу па захаван-ні памяці пра Вялікую Перамогу й пра тых, хто аддаў сваё жыццё за свабоду і незалежнасць Радзімы ў барацьбе з ня-мецка-фашысцкімі захопнікамі. Тэкст пра баявы шлях Героя Савецкага Саюза Пятра Купрыянава на месцы яго гібелі зачытаў намеснік старшыні Ліепайскага таварыства ваенных пенсіянераў Барыс Сакалоў. Памяць Героя ўшанавалі міну-тай маўчання.

Памятная імпрэза праходзіла ў плыні Міжнароднай вахты памяці “Маздзелда 2019”. Вахту праводзілі з 30 кастрыч-ніка па 4 лістапада рыжская пошукавая арганізацыя “Патрыот”, расійскае пошу-кавае аб’яднанне “Военная археология” ды агульнарасійскі грамадскі рух “Поис-ковое движение России”, з удзелам по-шукавікаў з Расіі, Латвіі, Літвы, Эстоніі, Беларусі ды Украіны. Вахта памяці пры-меркаваная была да 75-й гадавіны крова-пралітных баёў у раёне хутароў Дзелда й Маздзелда Нікрацкай воласці Скрунд-скага краю. У выніку пошукавых работ былі знойдзены астанкі шасці байцоў Чырвонай арміі.

Анжэла Фаміна, г. Ліепая.
Фота Ігара Баброва.

Віктар Янцэвіч у часе прывядзення мемарыяльнага месца ў парадак

Мемарыяльны камень на месцы гібелі героя да ўскладання кветак

Даведка “ГР”. Манумент у гонар савецкай маці-патрыёткі Купрыяна-вай у Жодзіне (горад вядомы ў свеце вытворчасцю велізарных самозвалаў маркі БелАЗ) быў адкрыты 29 жніў-ня 1975 года. Якраз у той час у Мін-ску праходзіла Міжнародная сустрэча жанчын. Тады ж у складзе дэлегацыі ў Жодзіне была й наша знакамітая супляменніца Валянціна Мікалаева-Церашкова, першая ў свеце жанчына-касманаўтка. На адкрыцці манумента была й сама геранія-маці Анастасія Фамінічна Купрыянава.

Аўтары Манумента Купрыяна-вай — архітэктар А. Трафімчук, скульптары А. Заспіцкі, І. Міско ды М. Рыжанкоў. За арыгінальнасць і вы-сокамастацкае выкананне кампазіцыі калектыў аўтараў манумента ўдасто-ены быў Дзяржаўнай прэміі СССР (1977).

РАЗАМ

Сяброў сустрэкае Друскінінкай

Дні беларускай культуры праходзяць у літоўскім прымежным горадзе з удзелам беларускіх мастакоў, тэатральных калектываў, артыстаў

Сустрэць супляменніка за межамі Бацькаўшчыны — вя-лікая радасць. Словамі не пе-радаць! Прынамсі, для мяне. Падобныя сустрэчы цяплом поўняцца — нібы з роднае хаты. Згадваеш мясціны маленства, чуеш мову нашу, якую ўзбага-цілі, узвысілі сваімі клопатамі Янка Купала, Якуб Колас, Ула-дзімір Караткевіч ды іншыя творцы. Такія сустрэчы з ціка-вымі беларусамі ладзяцца й на літоўскай зямлі.

“Дні беларускай культуры ў Друскінінкай” ладзіліся й сёле-та — напрыканцы жніўня. Па-чаліся з вернісажу ў Grand SPA “Lietuva”: работы прадставілі мастакі з беларускай Ліды Вік-тар і Тацяна Лук’яны ды Вольга Лук’ян-Піліпчук. Пейзажы, твора-ры з помнікамі архітэктуры ціка-ва разглядаць, і назва ў выставы адпаведная: “Скарбы роднага краю”. З любоўю да малой радзі-мы твораць мастакі, таленавіта.

І свае скарбы ёсць у кожна-га народа, і прыродныя сімвалы. У беларусаў шануецца як сімвал зубр — гаспадар пушчы, белы бу-сел, сасна, валожка-васілёк, а ка-ласы жыта, кветкі канюшыны й лёну ёсць на Дзяржаўным гербе. Блакітны колер вачэй беларусаў

параўноўваюць з кветкамі лёну, васількоў, дзетак называюць Ва-сілямі ды Васілінамі. Фотавы-става Ірэны Гудзіеўскай (Мінск), якая была ў Друскінінкай, мела назву: “Сімвалы Беларусі. У пошуках...”. Як пісала потым арт-крытык Любоў Гаўрылюк, “фотапраект — гэта спроба да-несці да кожнага сэрца годнасць і аптымізм беларускіх сімвалаў, тое міфічнае й сапраўднае, што ўтрымліваецца ў генетычнай памяці народа. За кожным пейза-жам фотамайстра — шчырая гісторыя, за кожнай фарбай у апырэнні птушкі — павер’е, звы-чай ці песня”.

Абедзве выставы адкры-вала Ірына Зубко, дарадца па культуры Амбасады Беларусі. На фотавернісажы былі, га-варылі цёплыя словы ў адрас аўтаркі Амбасадар Беларусі ў Літве Валеры Бараноўскай, віцэ-мэр Друскінінкай Лінас Урма-навічус, старшыня Згуртавання беларускіх грамадскіх арганіза-цый у Літве й Ганаровы консул Беларусі (г. Клайпеда) Мікалай Логвін ды іншыя. Дзякуючы сябрам, землякам за падтрымку, я акцэнтавала ўвагу: імпрэзы, што ладзяцца беларусамі гора-да-курорта, сведчаць не толькі пра нашу тут прысутнасць. Мы — сацыяльна актыўныя, мы спрыяем збліжэнню людзей памежжа, сяброўству між пра-дстаўнікамі розных нацыяналь-насцяў.

У гэтыя ж дні ў горадзе пра-ходзіў Міжнародны тэатральны фест “Скрыжаванне” — пры-ехалі й беларусы. Драмтэатр з Магілёва прадставіў спектакль “Дурнічка і эск”, акцёры пра-екта “ТрыТфармаТ” з Мінска ігра-лі спектакль “На тым жа месцы ў наступным годзе”.

Валянціна Іваноўская з караваем на святочнай сцэне. 2017 г.

Ужо 26 гадоў нашаму та-варыству “Спадчына”, пры-чым “Дні беларускай культу-ры ў Друскінінкай” ладзяцца больш за 20 гадоў. Колькі та-ленавітых гасцей пабыло на святых! Былі танцы, гучалі музыка й песні ў выкананні гуртоў з Мінска, Гродна, Ваў-кавыска, Стоўбцаў, Ліды, Ві-лейкі, Салігорска, Барысава... Найчасцей сустракаем заслужаны ансамбль танца “Кры-жачок” (БДУ, Мінск, кіраўнік

Ігар Музалёўскі), заслужаны ансамбль песні й танца “Ніва” (СВК “Верцялішкі”, кіраўніца Ларыса Прасвірніна), вакаль-ны гурт “Берагіня” (г. Стоўб-цы, кіраўніца Тамара Барэха-ва). Душэўна сустракаюць у нас і заслужаны аматарскі ка-лектыў “Лялечкі” (в. Абухава,

фотавыставу “Мінск: цудоў-ная мелодыя жыцця”.

Чатыры выставы, прысвеча-ныя Песняру — вынік моцнага сяброўства суполкі “Спадчына” з Дзяржаўным літаратурна-ме-марыяльным музеем Якуба Ко-ласа. Змястоўнай атрымалася ў Друскінінкай сустрэча з пісь-меннікам Навумам Гальпярові-чам. Былі цікавыя прэзентацыі кніг Анатоля Бутэвіча “Таямні-цы Мірскага замка”, “Таямніцы Крэўскага замка”, “Таямніцы Нясвіжскага замка”, Тадэвуша Стружэцкага “Беларускія му-зычныя інструменты”. Да таго ж святы нашы не абыходзяцца без удзелу беларусаў з Літвы: гэта “Купалінка” з Клайпеды, “Рані-ца” з Шальчынкінай, Сяргей Ша-бадалаў з Вісагінаса ды іншых.

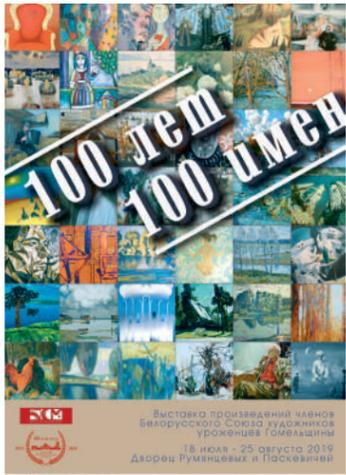
Дзякуючы падтрымцы ся-броў-беларусаў (як з Бацькаў-шчыны, так і з гарадоў Літвы) “Спадчына” мае магчымасць больш глыбока знаёміць з на-шай культурай як жыхароў і гасцей горада, так і дзяцей, якія прыязджаюць на лячэнне ў са-наторый “Беларусь”. Мы ўдзяч-ны Амбасадзе Беларусі ў Літве, Дэпартаменту нацменшасцяў пры Сейме Літвы, адміністра-цыі Друскінінкай ды санаторыя “Беларусь” — усім, хто аказвае нам дапамогу ў працы.

Валянціна Іваноўская, старшыня таварыства беларускай культуры “Спадчына”, г. Друскінінкай

Дрэва мастацтва з гомельскімі каранямі

Унікальны падарунак — выставу “100 гадоў. 100 імёнаў” — зрабіў Гомелю Беларускі саюз мастакоў. Яна прысвячалася 100-годдзю музея Гомельскага палацава-паркавага ансамбля, 80-годдзю БСМ і Году малой радзімы.

Даўно вядома: дзе нарадзіліся мы — да таго месца, як пісаў калісці Францыск Скарына, заўсёды “вялікую ласку маем”. Тое, безумоўна, тычыцца і людзей мастацтва. У арт-праекце “100 гадоў. 100 імёнаў” мы ўпершыню паказалі каштоўны зрэз “дрэва мастацтва” менавіта з гомельскімі каранямі. Можна было не толькі любаватца тым, як “ласка” патаемная выяўляецца ў творах. Наведнікі выставы разважалі. Параўноўвалі. Ганарыліся!

Афіша выставы

Хоць Беларускі саюз мастакоў сёлета 80-годдзе адзначае, ды архіўныя старонкі сведчаць: у 1927-м ужо ў Мінску зладзілі Усебеларускае аб’яднанне мастакоў, і ў Гомелі ў тым жа годзе запрацавала філія суполкі. Склад яе ўдзельнікаў спачатку — не больш за 10 чалавек, на чале з Мікалаем Русецкім. Яго даваенная карціна “Змярканне” захавалася ў Нацыянальным мастацкім музеі, па ёй мастацтвазнаўца Вольга Архіпава назвала творцу “беларускім Ван Гогам”. Сяргей Каўроўскі, Гіля Шыфрын, Аляксандра Галубкіна, Усевалад Зорын, Міхаіл Раманоўскі, Аляксандр Яўмененка — яны былі ў складзе згаданай творчай суполкі ў Гомелі. Мноства змен адбылося з тае пары, але паранейшаму знаходзіцца ў шэрагах Беларускага саюза мастакоў для майстроў — і вялікая адказнасць, і немалы гонар.

Выставу “100 гадоў. 100 імёнаў”, куратарам якой была я разам з намеснікам старшыні Беларускага саюза мастакоў Глебам Отчыкам, зладзілі пад дахам знакамітага Палаца Румянцавых і Паскевічаў. Збі-

ралі творы з усіх куткоў Беларусі. Адкрывалі выставу працы народных мастакоў СССР Яўсея Майсеенкі, Георгія Ніскага, народных мастакоў Беларусі Віталія Цвіркі, Гаўрыіла Вашчанкі, Акіма Шаўчэнкі, Віктара Казачэнкі. Гэта яны сваёй творчасцю папоўнілі скарбніцу матэрыяльна-духоўнай культуры Бацькаўшчыны, іх ведаюць і ў замежжы. Многіх і маладзейшых нашых землякоў-мастакоў няма ў жывых. Творы Віктара Дубровы, Мікалая Дубровы, Яўгена Пакаташкіна, Генадзя Жарына, Уладзіміра Лосева, Васіля Фея, Пятра Захарова ды некаторых іншых адтуль, з мінулага нібы ў духоўным кантакце з намі.

Другі ўжо год шэраг розных грамадскіх культурных імпрэзаў праходзіць у Беларусі пад эгідай Году малой радзімы. Больш і лепш, як мовай мастацтва, пра тое месца, дзе нарадзіўся, і не скажаш. А якая цудоўная гомельская зямля — пра тое засведчылі на выставе творы жывапісу ў жанры пейзажу. Яўген Іванешка, Васіль Пяшкун, Віктар Ландарскі, Валеры Сідоркін, Аляксей Панцюк-Жукоўскі, Віктар Баранаў, Міхаіл Няхайчык, Мікалай Кулеш, Аляксандр Шароін ды многія-многія іншыя прыклалі нямаля сіл, апяваючы ціхую прыгажосць Гомельшчыны. А без светлых, “заснежаных” карцін Віктара Барабанцава нам цяжка ўжо ўя-

Гаўрыіл Вашчанка. Памяць Пампея. 1985 г.

віць сабе чароўны свет народных святаў на Беларусі.

Прадстаўлены былі на выставе й партрэт, і тэматычная кампазіцыя, і авангарднае мастацтва. Вядомы партызан “бацька Мінай” (Мінай Шмыроў), выбітны архітэктар Станіслаў Шабунёўскі, мастакі Барыс Звінаградскі, Святлана Курашова ды Валянцін Пакаташкін,

вучоны-краязнаўца Еўдакім Раманаў, аграном Вараб’ёў і дзяўчына Надзя “з калгасу «Победа»” задуменна ці ўсміхаючыся думкам сваім глядзяць з мінулага на нас. А якое майстэрства ў гомельскага мастака й педагога Сяргея Ігнаценкі! З асабліваю моцай ды пранікненнем у характар стварыў ён партрэт аднаго з жыхароў Чарнобыльскай зоны. Глядзіце, разважайце. Карціна ў Вялікай зале палаца дзякуючы сваёй праўдзівасці, напалу драматызму, спачуванню аўтара свайму герою была ўвесь час выставы ў кантакце з глядачом. І цяпер помніцца.

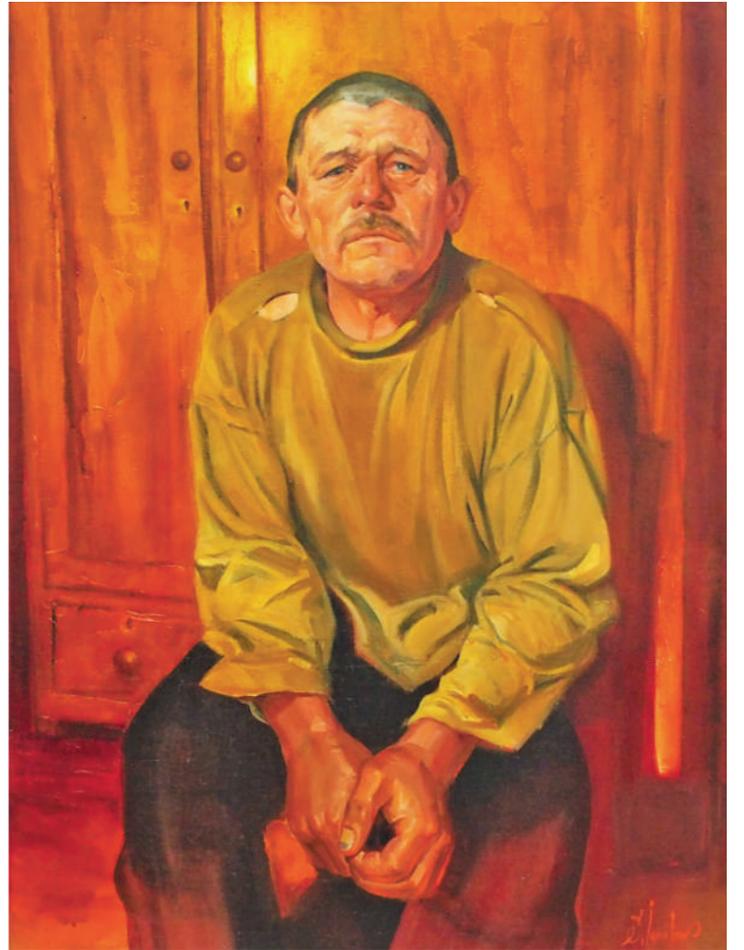
Згадваю з цеплынёй і нацюморты, якія вабяць да сябе гармоніяй вядомых з дзяцінства формаў і колераў прадметаў. Найвядомая ў гэтым жанры зямлячка нашая — Валяр’яна Жолтак. Нарадзілася, дарэчы, у Жлобіне ў 1919-м: сёлета 100-гадовы юбілей. Творчасць яе мы прадставілі адной з дзвюх карцін, якія захоўваюцца ў фондах нашага музея — гэта быў раскошны па каляровых нюансах “Белы нацюморт”. І зусім па-іншаму гучалі на выставе кампазіцыі Зоі Літвінавай, Ляніда Хобатава, Уладзіміра Зінкевіча, Васіля ды Аляксандра Касцючэнкаў, Сяргея Цімохава, Глеба Отчыка, іншых сучасных жывапісцаў. Кідкі ці далікатны ў залежнасці ад густу аўтара каларыт, стылізаваная манера, гульня ўяўлення, загадкаваць... Ёсць над чым паразважаць. А

Гавриил Ващенко

якая адметная творчасць у Ганны Сілівончык, яна ў Мінску цяпер жыве, у гамельчан Анжалікі Шабалтас і Яўхіма Мінявіцкага, у земляка са Светлагорскага раёна Сяргея Каваля! Іх працы здалёк пазнаеш, іх немагчыма ні з чым і ні з кім збытаць.

Майстры сумежнай галіны мастацтва — графікі — пашыраюць нашы ўяўленні пра таленавітых землякоў. Рыгор Сітніца, напрыклад, — вядомы мастак-графік, узначальвае цяпер Беларускі саюз мастакоў. На выставе быў такі ягоны твор: акрылавымі фарбамі на палатне намалеваны фрагмент вясковае хаты. У выніку складаных маніпуляцый з фактурнымі палямі (рыскі, мазкі, кропкі) тыповы для беларускай глыбінкі ганак хаты выглядае нібы дэкаратыўнае пано з самацвэтаў. Майстар, адно слова! Графіцы ў чыстым выглядзе прысвячалася вітрына з эскізамі кніжных вокладак Якава Целішэўскага ды наборам чорна-белых рэпрадукцый Льва Смехава. Абодва мастакі

Сяргей Ігнаценка. Жыхар зоны. 2008 г.

нарадзіліся ў Гомелі на пачатку XX стагоддзя, набылі шырокую вядомасць за межамі Беларусі — жылі ў Маскве.

З грамадскім жыццём, найперш, звязана мастацтва плаката. Перыпетыі канца XX стагоддзя знайшлі адлюстраванне ў працах Уладзіміра Лосева і Мікалая Шклярава. Вельмі блізкая да плакатнай маляўнічай мова Пятра Лук’яненкі. Ягоная карціна пад шматслойнай назвай “Цішыня” — гэта бясслонная размова пра экалагічныя праблемы, на тэму выжывання чалавецтва. Уявіце сабе: узыход сонца над планетай, і яго сустракаюць толькі горлачкі бутэлек, што тырчаць з пяску.

Многія мастакі з гомельскімі родавымі каранямі паспяхова рэалізуюць свае таленты ў такіх галінах дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, як мастацкая кераміка, шкло, батык, габелен. Для Гомеля знакавае імя Ірыны Данилавай: габелены, што яна стварыла ў пары з мужам, упрыгожваюць буйныя культурныя, адукацыйныя ўстановы горада. На выставе ж паміж габеленаў Валянціны Крывашэ-

евай ды Святланы Абрамовіч зіхацеў мажорнымі фарбамі ў Зале з прадметамі дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва нацюморт у батык Ірыны Данилавай “Лета”. У скульптара Паўла Вайніцкага надзвычай удалым атрымаўся партрэт у мяккім матэрыяле выбітнага гомельскага архітэктара Станіслава Шабунёўскага. Ёсць і вялікае падабенства з арыгіналам, і ў меру лірыкі, грамадзянскага пафасу.

Шмат цудоўных водгукіў мы атрымалі, калі працавала выстава (“сляды” пра тое ёсць на сайце музея palacesomel.by, а таксама на маёй старонцы ў facebook — <https://www.facebook.com/helen.kalugina.1>), згадваюць пра яе гамельчане й цяпер, калі праект ужо ў мінулым. Працы, дарэчы, прадаставілі фонды нашага музея, Беларускага саюза мастакоў з Мінска, гомельскія ды мінскія мастакі, Буда-Кашалёўская Галерэя імя Яўсея Майсеенкі (ёй асабліва ўдзячнасць). А ўсяго прадстаўлена было каля сотні твораў ды імён, і можна было, як кажучы, акінуць вокам дзівосны дыван мастацтва, сатканы з нітак, якім на Гомельшчыне выток. Аданіць якасць, мастацкі ўзровень твораў, іх магчымасці.

Мару пра тое, што ў нас яшчэ будзе магчымасць паўтарыць з часам такое свята мастацтва пад назвай “100 гадоў. 100 імёнаў”. Бо прадстаўлена было, вядома ж, далёка не ўсё, вартае ўвагі землякоў. А дрэва мастацтва з гомельскімі каранямі штогод павялічваецца, падрастае, набывае новыя фарбы, рысы, адценні.

Алена Калугіна, навуковая супрацоўніца музея Гомельскага палацава-паркавага ансамбля

Беларус з Кішынёва Вячаслаў Ігнаценка — удзельнік выставы

Алена Калугіна

Таленты і робаты

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

А ў 50-й мінскай гімназіі ён — педагог дадатковай адукацыі па сумяшчальніцтве, займаецца з вучнямі стварэннем робатаў для ўдзелу ў навукова-даследчых конкурсах. У гімназіі пад яго кіраўніцтвам “па робатах” навучаецца каля 100 гімназістаў.

Першыя заняткі ў згадаванай лабараторыі, на якія прыйшлі тры сённяшні чэмпіёнаў, Аляксандр Францкевіч пачаў праводзіць у 2014 годзе. Тады для школьнікаў ладзілі Мінскі адкрыты робатурнір, у якім і яго вучні паспяхова паўдзельнічалі. Праз год — новы поспех: выхаванцы Францкевіча прайшлі конкурсны адбор на Сусветную алімпіяду па робататэхніцы. Прадстаўлялі Беларусь на спаборніцтвах у Катары, дзе гулялі ў робафутбол. Адзін з юнакоў, які там быў, сёлета патрапіў і ў Дубай.

На конкурс, арганізаваны міжнароднай асацыяцыяй International First Committee Association (была заснаваная вядомым амерыканскім вынаходнікам Дзінам Кейменам у 2016-м як пашырэнне First), вучні Францкевіча паехалі ўпершыню ў 2017 годзе. Дарэчы, хлопцы памятаюць, як на адкрыцці-закрыцці прэстыжных спаборніцтваў каля Белага дома іх вітала Іванка Мары Трамп, дачка Прэзідэнта ЗША. У 2018-м на фінал аналагічных спаборніцтваў беларусы паехалі ў Мексіку. Так што да трэцяга, сёлетага конкурсу ў Дубаі

адысці кантакт провада, як тое здарылася ў Мексіцы, маглі ўзнікнуць праблемы з WI-FI ды што іншае, — тлумачыць трэнер. — І не ўсё залежыць ад адной каманды, бо ў часе спаборніцтваў яна выступае ў альянсе з дзвюма іншымі. Хлопцы супакойвалі сябе думкай, што выступаць добра, што называецца, без якіх-небудзь “касякоў”. Такі казалі: “Паедзем і выступім без «касякоў»”. А вось атрымалася, што выйшлі на першае месца. Можца ўявіць сабе, колькі было радасці!”

На конкурсе ў Дубаі была пастаўлена эказадача: пачынаюць акіян ад забруджвальных рэчываў. Два альянсы па тры каманды з дапамогай робатаў павінны былі сабраць вялікія і маленькія шарыкі, што імітавалі тыя рэчывы, у зоны апрацоўкі ды перапрацоўку баржу. Апошняя мела некалькі ўзроўняў: больш высокія з іх давалі і больш ачкоў. І беларускія юнакі ды іх робат з задачай справіліся. Спецыялісты высока ацанілі беларускую інжынерную думку, выкарыстаную ў праекце. Перамога стала магчымай і таму, што каманда Robo4U змагла ўстанавіць добрыя стасункі з камандамі з іншых краін. На пэўным этапе спаборніцтваў яе аб’явілі “капітанам альянсу”: яна магла кіраваць тактыкай гульні. Альянс беларусаў з камандамі з Малдовы, Нарвегіі ды з камандай бежанцаў з Сірыі прывёў да перамогі. У 9 раундах, з якіх складалася гульня, беларусы выступілі ў

Яўгена Говара, студэнта факультэта радыёфізікі й камп’ютарных тэхналогій БДУ, ён нездарма выдзеліў як капітана каманды. У хлопца ёсць здольнасці лідара, імкненне кіраваць, але не як у кар’ерыста: Яўген добры па натуре, клопаціцца пра іншых у камандзе. Ён з 2015 года неаднаразова станаў іўся пераможцам спаборніцтваў па робататэхніцы і ў Беларусі, і ў замежжы.

Аляксандр Кульша, студэнт факультэта камп’ютарных сістэм і сетак Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта інфарматыкі й

Конкурс FIRST Global Challenge праводзіцца для ўдзельнікаў да 18 гадоў, і старэйшыя юнакі з беларускай каманды ў наступным годзе ўжо не змогуць на яго патрапіць. Але трэнер спадзяецца, што ў хуткім часе хлопцы будуць ужо мець дастаткова досведу, каб паехаць туды ў якасці мэтраў замест яго. Ведаў, здольнасцяў, талентаў у іх, на думку Аляксандра Аляксандравіча, хапае.

Праграма для робата

Заняткі па робататэхніцы, лічыць мой субяседнік, карыс-

Залатыя медалі пераможцаў

павінна ўспрымацца толькі як модны павеў, бо гэта ў першую чаргу сродак развіцця ўменняў, набывання новых ведаў.

Як выкладчыка кафедры інфарматыкі й метадыкі выкладання інфарматыкі фізіка-матэматычнага факультэта БДПУ і навукоўцу, яго цікавяць высокія тэхналогіі ў адукацыі. Аляксандр Францкевіч распрацоўвае метадыкі выкладання адукацыйнай робататэхнікі, метадыкі выкладання інфарматыкі. Восем праграм факультэцкіх заняткаў выкладчыка зацверджаны Мінадукацыі Беларусі ды апрабаваны ў школах з 2016 года. Па яго метадыцы выкарыстання візуальнай мовы праграмавання прайшлі педагогічныя эксперыменты ў многіх школах краіны. Аляксандр Аляксандравіч гаворыць: якраз тую метадыку ён і прымяняў пры падрыхтоўцы вучняў да спаборніцтваў у Дубаі.

А візуалізаванае праграмаванне — гэта што? Уявіце сабе: праграма ствараецца шляхам маніпулявання графічнымі аб’ектамі, тэкст праграмы пісаць не трэба. “Наш “дубайскі” робат праграмаваўся з дапамогай візуальнай мовы, — тлумачыць сутнасць метадыкі і яе выкарыстанне на практыцы суразмоўца. — Праграма для яго складалася пры дапамозе перацягвання на маніторы камп’ютара алгарытмічных і матэматычных блокаў ды іх злучэння. Калі дзеці вывучаюць алгарытмізацыю й праграмаванне праз візуальную мову, яны пачынаюць лепш іх разумець, потым лягчэй пераходзяць на тэкставую мову праграмавання”.

Аляксандра Францкевіча вельмі прыцягвае адукацыйная дзейнасць: “Мне падабаецца будаваць ступені ў выкладанні, каб дамагчыся ў выхаванцаў пэўных уменняў і навыкаў, падабаецца сачыць за іх поспехамі, хай сабе й на адлегласці — праз паведамленні ў СМІ... Прыемна яшчэ адчуваць зваротную сувязь: мае вучні заўсёды ўдзячныя, калі бачаць плён ад заняткаў”. Так што сёння, відаць, свой выбар — ІТ-сфера ці праца выкладчыка — Аляксандр Францкевіч ужо зрабіў. Знайшоў сваё прызвание. І бліскучая перамога ягонь таленавітых выхаванцаў на прэстыжным конкурсе ў Дубаі — яскравае таму сведчанне. Мы ж дзякуючы такім перамогам надзею маем, што велізарны інтэлектуальны рэсурс Беларусі будзе развівацца, услед за ІТ-тэхналогіямі, таксама і ў гэтым, надзвычай перспектыўным кірунку, з імі спалучаным.

Ганна Лагун

Горад Дубай гасцінна сустрэў беларусаў

радыёэлектронікі, са сваёй цудоўнай англійскай мовай вырочаў каманду перад журналістамі. Нікому, пэўна, і ў галаву не прыходзіла, што вывучаў ён замежную мову ў Беларусі. Аляксандр канструяваў робата для конкурсу разам з іншымі.

Максім Шпілеўскі, студэнт факультэта прыкладной матэматыкі ды інфарматыкі БДУ, з сям’і медыкаў. Вялікае жаданне займацца праграмаваннем у яго выклікаў прыклад старэйшага брата-праграміста. Ён гатовы займацца робатамі кожны дзень і да позняга вечара.

У Самуіла Алексіна, школьніка, настаўнік адзначае вялікую культуру зносін і самадyscyпліну. Ён ходзіць на курсы па ваджэнні аўтамабіля, заканчвае курсы польскай мовы ды яшчэ й “робата”-чэмпіёнам стаў. Хлопец здольны падаваць такія канструктарскія ідэі, што пераварочваюць ранейшыя ўяўленні.

Цімафей Латушка — таксама яшчэ школьнік, далучыўся да каманды сёлета, хоць ІТ-тэхналогіямі захапляецца тры гады. Цімафей — “душа сваёй каманды”. На спаборніцтвах ён дапамагаў наладжваць ёй добрыя стасункі з іншымі камандамі з альянсу. Ён і сачыў, каб усе правяды ў робата былі на месцы, не было тэхнічных збоў. Дзякуючы таму беларусы й выступілі ўдала. Перамогшы ў Дубаі, лічыць Аляксандр Францкевіч, яны добра заявілі пра беларускую школу робататэхнікі на ўвесь свет.

Для кожнага. Яны развіваюць алгарытмічнае мыслення. А такое мысленне — алгарытмічнае — патрэбнае і ў паўсядзённым жыцці: з ім прасцей, напрыклад, склаці графік працоўнага дня ды зрабіць шмат чаго яшчэ.

Сам Аляксандр Францкевіч пазнаёміўся “па шчаслівай выпадковасці” з робататэхнікай, калі яна яшчэ не была такой моднай з’явай: 10 гадоў назад. У 2009-м ён, студэнт 3-га курса матэматычнага факультэта БДПУ, быў уключаны ў адзін праект, звязаны з навучаннем дзяцей. Былыя выхадцы з Беларусі ў Амерыцы жадалі пазнаёміць сваіх дзяцей з Бацькаўшчынай, зладзілі для іх пад Мінскам летні лагер, дзе выкладаліся веды ў галіне інфармацыйных тэхналогій. Арганізатары прывезлі з сабой і робатаў. Аляксандр зацікавіўся іх стварэннем. Тады было цяжка знайсці ў інтэрнеце кіраўніцтва па іх складанні. Студэнт Францкевіч, што называецца, метадам спроб і памылак сам даведваўся, што да чаго. Ва ўсіх складанасцях разабраўся самастойна ды праз год пачаў займацца навучаннем дзяцей праграмаванню з выкарыстаннем робататэхнічных набораў. “Я ўбачыў у тым вялікі патэнцыял, — удакладняе Аляксандр Францкевіч. — Не сакрэт: праграмаванне многім дзецям падаецца сумным працэсам. А праграмаванне з дапамогай робата выклікае ў іх цікаўнасць”. Робататэхніка, на яго думку, не

Аляксандр Францкевіч: “З усяго гэтага й збіраем робатаў”

каманда рыхтавалася ўжо з улікам свайго папярэдняга досведу.

Сёлета конкурс FIRST Global Challenge прайшоў пад назвай “Ocean Opportunities” і стаў першым конкурсам, зладжаным за межамі Паўночнай Амерыкі. “Мы не спадзяваліся, што атрымаем першае месца, хоць і бачылі, які добры ў нас атрымаўся робат. Ад розных неспадзёвак ніхто ж не застрахаваны: скажам, у робата мог

альянсе з 26 замежнымі камандамі. Усяго на адным полі пабывала 54 каманды з розных краін. Мінчане прадэманстравалі свае здольнасці, а таксама пазнаёміліся з удзельнікамі з іншых краін.

Поспехі вучняў — узнагарода настаўніку

Аляксандр Францкевіч гатовы доўга раскаваць пра таленавітых вучняў, якія дасягнулі “залатога” поспеху ў Дубаі.

“Голас Радзімы”: хутка 65 гадоў!

Чытайце газету ў інтэрнеце на партале zviazda.by

Падпісання на газету “Голас Радзімы” можна ў паштовых аддзяленнях Беларусі

© “Голас Радзімы”, 2019

Заснавальнік:
Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова “Выдавецкі дом “Звязда”
Галоўны рэдактар
Іван ЖДАНОВІЧ

Адрас рэдакцыі:
220013, Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а.
Пакой 907.
E-mail: golas_radzimy@tut.by
Тэлефон: + 375-17-2871526

Рэдакцыйнае паседжанне №61.
Выдадзена 16.07.2018 года
Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь

Выдавец:
Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова “Выдавецкі дом “Звязда”
Дырэктар — галоўны рэдактар Павел Якаўлевіч СУХАРУКАЎ

Аб’ём выдання: 2 друк. арк.
Падпісана да друку: 26.11.2019 г.
Наклад 365.
Заказ —
Выходзіць 2 разы на месяц

Месца друкавання:
Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “БудМедыяПраект”.
ЛП №02330/71 ад 23.01.2014.
Вул. Веры Харужай, 13/61.
220123 Мінск, Рэспубліка Беларусь

Рукпісы прымаюцца толькі ў электронным выглядзе, не вяртаюцца і не рэвізуюцца. Пазіцыі рэдакцыі ды аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках “Голасу Радзімы”, могуць не супадаць